

СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА СРБИЈЕ У XXI ВЕКУ



КУЛТУРА

ОСНОВА ДРЖАВНОГ И НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА

ЗБОРНИК РАДОВА СА СКУПА
ОДРЖАНОГ 24. И 25. XI 2016. У СРПСКОЈ АКАДЕМИЈИ НАУКА И УМЕТНОСТИ



СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ, ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

За разлику од претходних скупова у оквиру циклуса „Стратешки правци развоја Србије у XXI веку“ који су били посвећени образовању и науци, скуп о култури представљао је посебан изазов јер је сам појам културе у великој мери флуидан, без јасно омеђених граница. Стога је овај скуп тематски био ограничен на питања културе као основе државног и националног идентитета. Упркос оваквом тематском сужавању, радови саопштени на скупу и објављени у овом зборнику представљају тек наговештаје дубине проблема са којима се суочава култура у времену цивилизацијске транзиције чији смо сведоци и учесници.

А. Костић

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ



SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SCIENTIFIC CONFERENCES

Book CLXVI

DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES

Book 39

CULTURE

**THE BASIS OF STATE'S AND
NATIONAL IDENTITY**

PROCEEDINGS FROM THE SCIENTIFIC CONFERENCE
HELD ON NOVEMBER 24th and 25th, 2016

Accepted for publication at the 9th Session of the Department of Social Sciences,
held on November 7th, 2017, after being reviewed by academician
Kosta Čavoški and corresponding member Aleksandar Kostić

EDITOR

Corresponding Member

ALEKSANDAR KOSTIĆ

BELGRADE 2017

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига CLXVI

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

Књига 39

КУЛТУРА

**ОСНОВА ДРЖАВНОГ И
НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА**

ЗБОРНИК РАДОВА СА НАУЧНОГ СКУПА
ОДРЖАНОГ 24. И 25. НОВЕМБРА 2016. ГОДИНЕ

Прихваћено за објављивање на IX седници Одељења друштвених наука,
одржаној 7. новембра 2017. године, на основу реферата академика
Косте Чавошког и дописног члана Александра Костића

УРЕДНИК

дописни члан

АЛЕКСАНДАР КОСТИЋ

БЕОГРАД 2017

Издаје
Српска академија наука и уметности
Београд, Кнез Михаилова 35

Лектор и коректор
Светлана Стојковић

Припрема за штампу
Досије студио, Београд

Тираж: 400 примерака

ISBN 978-86-7025-747-4

Штампа
Colorgrafx, Београд

САДРЖАЈ

- 9 | Реч уредника
- 11 | Александар Костић: *Поводом циклуса скупова „Сйрашешки йравци развоја Србије у XXI веку“*
- 13 | Реч Владимира С. Костића, председника Српске академије наука и уметности
- 15 | Реч Владана Вукосављевића, министра културе и информисања Републике Србије: *Мојући йринципи културне йолићике у Србији*
- 23 | Бранко Кукић: *Месћо културе у дујорочним сйрашешјама државе*
- 31 | Горица Мојовић: *Законски оквири културне йолићике и начини финансирања*
- 41 | Ивана Стефановић: *Инсйићуције културе, култура инсйићуција*
- 67 | Зорица Томић: *Културна йолићика у развијеним земљама: йроблем йоређења, йроблем йерцейције*
- 77 | Иван Ивић: *Улоја образовној сисћема у очувању културне йрадиције*
- 87 | Небојша Брадић: *Креативне индустрије и йржишће*
- 101 | Дивна Вуксановић: *Улоја медија у сйварању образаца у култури*
- 113 | Ирина Суботић: *Музеји у Србији данас – у светлу сйаћисћике*
- 129 | Вишња Кисић: *Музеј као йросћор еманципације: замисљање музеја сйрашешјице*
- 151 | Тијана Бугарски Палковљевић: *Музеји данас: Галерија Маћице српске – живи музеј*
- 169 | Предраг Пипер: *О улози националне академије у обликовању културне и језичке йолићике*
- 181 | Дарко Танасковић: *Српско културно наслеђе у докуменћима и йракси међународне заједнице*

- 193 | Милован Данојлић: *Пледаје за елиџну културу*
- 201 | Ласло Вегел: *Јуџословенски и џосџуџословенски иџенџиџеџи*
- 207 | Невена Даковић: *Иџенџиџеџеџе маџриџе: la jeunesse désaffectée и уморни раџници (Србија, 2010–2015)*
- 221 | Борислав Стојков: *Очување и развој иџенџиџеџеџа џраџа у Србији – искушење данашњеџ урбанизма*
- 249 | Бојан Ковачевић: *Моџћности креативноџ уџрављања џраџом?*
- 265 | Милена Драгићевић Шешић: *Инџиџиџуџионални и независни акџери у заједничком деловању: сџраџеџеџе јавно-џивилноџ џарџнерџџа – џледаје за ауџномију кулџуре*
- 287 | Дијана Милошевић: *Независна кулџурна сцена Србије и одлив умеџника*
- 299 | Радослав Зеленовић: *Кулџурна добра као необновљиви ресурси*

РЕЧ УРЕДНИКА

Зборник који је пред нама садржи радове саопштене на скупу под насловом „Култура: основа државног и националног идентитета“ који је одржан у Српској академији наука и уметности 24. и 25. новембра 2016. године. Скуп посвећен култури трећи је у оквиру циклуса од пет скупова под заједничким насловом „Стратешки правци развоја Србије у XXI веку“. Претходна два скупа била су посвећена образовању и науци, а следе скупови о економији и државном уређењу, чиме би у оквиру поменутог циклуса били обухваћени најзначајнији сегменти државе и друштва.

За разлику од претходних скупова посвећених образовању и науци, областима чији је опсег мање или више јасно одређен, култура је домен чије су границе флуидне, а видови испољавања до те мере разноврсни да је једним скупом, ма колико био амбициозно замишљен, немогуће захватити све њене аспекте. Стога је овај скуп тематски био усмерен на културу као основу државног и националног идентитета. Међутим, већ у припреми скупа се показало да је и такво сужавање фокуса недовољно да би се проблеми културе у овом контексту сагледали на систематичан и тематски хомоген начин. Недоумице су се кретале од дилеме да ли култура треба да буде у функцији промовисања државног и националног идентитета до питања у којим видовима и каквом државном политиком би она могла то да буде. Поменуте недоумице и ширина опсега који захвата појам „култура“ неизбежно су довеле до тога да је овај скуп тематски мање хомоген од претходних скупова посвећених образовању и науци. Ова хетерогеност се примећује већ површним увидом у садржај Зборника јер се питања покренута на овом скупу крећу од проблема финансирања културе до питања елите која културу ствара, од очување културне баштине до општих смерница и странпутица у културној политици Србије.

Оваква хетерогеност може бити предмет критике, али притом се мора имати у виду природа феномена који је на овом скупу размотрен. Разлике у ставовима о томе шта је култура и која је њена улога нису биле само концепцијске природе, кроз њих се понегде назирао и политички и идеолошки став што је, чини се, одувек било у већој или мањој мери инхерентно свакој расправи и разматрању проблема у култури.

Стога овај Зборник није збир сложено усмерених мишљења и предлога о томе како да се стање у култури Србије побољша и како би култура могла да буде основа државног и националног идентитета. Он је, могло би се рећи, драгоценост сведочанство о тренутку глобалне цивилизацијске транзиције чије дубине у највећој мери нисмо свесни нити је до краја разумемо, а која се одражава и на стање културе у Србији. Најзад, овај Зборник је и сведочанство о начину на који у овом тренутку културна елита у Србији види проблеме културе и њене улоге у друштву.

А. К.

УЛОГА ОБРАЗОВНОГ СИСТЕМА У ОЧУВАЊУ КУЛТУРНЕ ТРАДИЦИЈЕ

Иван Ивић

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Сажетак. Поред улоге образовног система у очувању културне традиције излагање ће се, због природе ствари, односити и на улогу образовног система у очувању и развоју културног и националног идентитета.

Образовни систем је у свим земљама један од основних механизма преношења културне традиције на младе нараштаје и очувања културног идентитета.

Међутим, поставља се оштро питање тих улога образовног система у модерним временима које карактерише масовна и велика улога електронских медија и велика опседнутост младих информатичким средствима преко којих се шири масовна „интернационална“ култура.

Нови контекст у којем образовни систем треба да испуни своје улоге постаје сложенији ако се има на уму да доминантне нације намећу своје моделе образовног система, и да постоји тенденција наметања међународних образовних стандарда (све до теорија о нестанку националних образовних система).

У таквом контексту мале нације морају изузетно промишљено да стварају своје системе образовања како би кроз те системе чувале своју културну традицију и формирале културни идентитет код младих.

За остваривање тих улога образовном систему стоје на располагању значајни инструменти.

Најпре су то *институционалне* мере, тј. стварање и јачање образовних институција које се првенствено баве националном културом (нарочито у високом образовању).

Средишње место заузимају *програме* мере, тј. довољна заступљеност у програмима образовања садржаја који се односе на националну културу (језик и књижевност, уметност, пробрани садржаји из националне историје, укључив и значајне догађаје, историјске епохе, велике личности које су ослонци националног и културног идентитета итд.).

Сама заступљеност таквих садржаја није довољна већ су нужне *системске* мере за остваривање *исхода* образовања које се односе на национални и културни идентитет.

У такве делатне мере спадају: повећање издвајања финансијских средстава за образовање, образовна политика која образовање сагледава као важан развојни ресурс Србије па и ресурс за формирање националног и културног идентитета, концепција образовања усмереног ка исходима (коришћење богатих образовних ресурса, образовање и усавршавање наставника који ће примењивати савремене методе наставе/учења, систем оцењивања ученика који подржава разумевање градива и критички однос према њему итд.).

Кључне речи: културна традиција, национални и културни идентитет, улоге образовања, образовна политика

Уводне напомене

Прва напомена се односи на тему којом ћу се бавити. По предвиђеном програму моје излагање би требало да се односи на улогу образовног система у очувању културне традиције. Међутим, та тема је тесно повезана са проблемима културног и националног идентитета па ће се излагање делимично односити и на те проблеме, јер је једна од улога културне традиције управо њен допринос очувању и развоју културног и националног идентитета нових нараштаја.

Друга напомена: у излагању ће бити разматрани проблеми улоге образовног система у очувању српске културне традиције и њене улоге. Али, пошто је Србија вишенационална и вишекултурна земља, треба рећи да све оно што ће бити речено о томе у пуној мери важи и за културне традиције и националних заједница које живе у Србији, уз важну напомену да је, и по свим важећим међународним документима о правима националних мањина, обавеза тих мањина да усвајају и језик и културу већинског народа како би њихови припадници били оспособљени за живот у друштву као равноправни грађани (а веома је важно да и припадници већинског народа усвајају језик и културу оних мањинских заједница које су заступљене у локалној средини у којој живе припадници већинског народа).

Савремени контекст очувања културне баштине и развоја националног и културног идентитета код младих

Историјски гледано, културна традиција и језик су били у свим друштвима основни културни механизми за изградњу државног јединства за формирање нације, за изградњу националног и културног идентитета. И у тим историјским околностима узлета националних покрета образовни систем је лако могао да оствари своје улоге.

Међутим, за разумевање значења културне традиције данас и њене улоге у развоју националног и културног идентитета младог нараштаја неопходно је имати изоштрене увиде у општи контекст у којем живе и развијају се млади у савременом друштву. Јер, без таквих увида, настојање на очувању културне традиције, и кроз образовни систем, може бити празна прича која ће можда задовољити неке политичке и идеолошке намере и циљеве, али неће имати стварне учинке код младих.

У савременим условима на драматичан начин се поставља питање да ли образовни систем може да оствари своје улоге у очувању културне баштине и њене улоге у развоју националног и културног идентитета.

Општи оквир који ствара те драматичне услове је процес глобализације. У том процесу земље које имају економску, војну и политичку моћ имају и доминантну улогу у области информација. Путем свих тих облика моћи оне намећу своје културне вредности (често пласиране као „интернационалне“). Те хегемонистичке тенденције иду чак дотле да се појављују и теорије о крају националних образовних система јер се ствара фикција да постоји некакав интернационални универзални образовни систем.

Најконкретнији облик кроз који се врши утицај на младе иде преко информатичких средстава (ТВ програми, интернет, тзв. друштвене мреже, технички уређаји као што су смартфон, таблети). Преко тих техничких средстава и канала пласирају се „интернационалне“ културне вредности (а, у ствари, културне вредности земаља које имају хегемонију у сфери информација). Уз све то, квалитет те масовне културе је крајње проблематичан. У сваком случају, овде је јасан ефекат културне униформизације која оставља мало простора за културне специфичности малих земаља.

Изложеност велике већине младих таквим утицајима је огромна, свакодневна, трајна и испољава се у виду својеврсне аутоиндоктринације, јер постоји нека чудна привлачност самих техничких средстава преко којих се млади излажу утицајима такве културе.

Творци образовне политике и практичари у домену образовања, који не схватају у којој мери такве околности одређују културне обраце које млади на тај начин усвајају, нису у могућности да схвате огромне проблеме које има образовни систем да оствари своје улоге у очувању културне традиције и у развоју националног и културног идентитета јер се „интернационалне“ културне вредности такве масовне културе појављују као директна препрека и филтер за све оно из културне традиције што образовни систем покушава да пласира у својим програмима и у настави.

Шта образовни систем може да учини за очување културне традиције?

У таквом општем контексту образовни систем може да оствари или може делимично да оствари своје улоге у очувању културне традиције и у формирању националног и културног идентитета код младих само под условом да се дефинише једна дубоко промишљена образовна политика која све оно што је важно из културне традиције земље доводи у везу са таквим контекстом.

У таквој образовној политици образовном систему стоје на располагању значајна средства и ресурси.

Најпре, ту су *институционални* инструменти, нарочито на високошколском нивоу. Реч је, наравно, о стварању или јачању оних високошколских институција (факултети, универзитетски институти, одељења, одсеци, студијске групе, специјализоване катедре) које се баве изучавањем, оживљавањем и јавном презентацијом културне традиције и анимирањем младих да се посвете тој традицији. Неопходно је да такви инструменти указују на дубоке корене наше културе, да указују на сложене историјске везе наше културне традиције са регионалним и европским развојем, да указују на трајне културне вредности као инспирације и за модерни развој.

Кључну улогу у очувању културне традиције и њене улоге у очувању и развоју националног и културног идентитета имају *програмске* мере.

У образовном систему Србије на свим његовим нивоима морају бити заступљени садржаји који чине културну традицију и културне специфичности наше земље.

У првом реду ту је српски језик (његов стандардни облик и богате дијалекатске варијанте, архаичне и савремене форме, његов пребогати речник и специфична ортографија). Неисцрпан и драгоцен трезор културне традиције је, наравно, књижевност стварана на том језику (или шире: читаво богатство писаног српског језика, као што су многобројни историјски документи). Сви облици те књижевности: народна и уметничка, писана и усмена, мале и велике форме, велика имена књижевних стваралаца из свих историјских периода, дају велике могућности за избор при стварању школских програма за све нивое и врсте образовања.

Национална историја, увек повезана са европском и светском историјом, својим богатством историјских епоха, великих историјских догађаја, али не само из области политичке и војне области него и из свих других области (наука, уметност, култура, религијска култура, технологија, економија, народна култура и обичаји, народни живот у целини, фолклор, нематеријална културна добра у целини), славним периодима успона и победа (али и пораза који су извор поука), великим историјским личностима, историјским и уметничким споменицима и изузетно богатом ликовном културом, историјским документима и сећањима, пребогат је извор при састављању школских програма за све нивое образовања у циљу очувања културне традиције и подстицања развоја националног и културног идентитета.

Међутим, овлаш поменуто богатство културне традиције (и још много тога што није ни поменуто) само су *пошеницијал* за очување културне традиције и ресурс за подстицање формирања националног и културног идентитета код младог нараштаја.

Тај пошеницијал може бити активираан само ако постоји поменути промишљена образовна политика која уме да успостави комуникацију између бољих културне традиције и младих који живе у савременим друштвима и ако узима у обзир савремени контекст у којем они живе (и о којем је било речи на почетку овог излагања). Ако ипак промишљене образовне политике нема, постоји огроман ризик мимолажења и разлаза младих и културне традиције.

Трезвени и зналачки поглед на стање у образовању у Србији говори, нажалост, да такве образовне политике нема и тешко је видети да ће је ускоро бити. То се одражава и на начин стварања оних делова школских програма који се односе на културну традицију.

Први крупни проблем у процесу стварања добрих програма који би требало да се односе на културну традицију у оном смислу како је то назначено у овом тексту је некомпетентност кадрова у институцијама које припремају програме (пре свега се то односи на Завод за унапређивање образовања и васпитања) и на начин састављања радних група (комисија) које припремају предлоге програма (или се то ради на основу нејасних и приватних мерила бирања тих радних група или, у неким случајевима, на основу чудне процедуре, која имитира систем јавних набавки!).

Други велики проблем при састављању програма јесу еснафски интереси, тј. интереси оних струка из којих треба да потекну предлози за наставне планове и програме. Ти интереси су такви да је у првом плану обим наставних планова и програма (јер они служе као основа за одређивање броја радних места за сваки предмет) а интереси очувања културне традиције и коришћења те традиције за подстицање развоја националног и културног идентитета (као општи интереси) у другом су плану или су сасвим запостављени. Постоји више погубних учинака такве комбинације некомпетентности релевантних институција и себичних еснафских интереса појединих струка: преобимност и неселективност садржаја школских програма, инерција по којој се праве ти програми приближно по правилу „исто то само мало другачије (и мало више)“ јер се не могу наћи примери да се целина програма из предмета који су важни за очување културне традиције темељно преиспитује у циљу озбиљне селекције оних важних садржаја из културне традиције

који би у већој мери кореспондирали са савременим контекстом и са сензибилитетом младих нараштаја.

Ситуација није много боља ни у институцијама које усвајају школске програме (пре свега реч је о Националном просветном савету) јер се чланови тих институција бирају пре свега из интересних група, а не на основу професионалних компетенција које су неопходне за озбиљан стручни посао који подразумева познавање теорије и праксе састављања школских програма (курукуларна реформа).¹

Постоји и један општији проблем од кога зависе и школски програми који треба да буду окосница културне традиције. Наиме, у најновијој историји Србије у периоду тзв. транзиције дошло је до преиспитивања прошлости, до промена историјских нагласака у ономе шта су историјске вертикале Србије и шта су трајне националне и културне вредности земље: који историјски периоди, који историјски догађаји, које историјске личности из свих области су носиоци онога што земља сматра својим историјским и културним коренима.

А пошто без континуитета нема идентитета (националног, културног) за одабир онога што из културне баштине треба да буде уврштено у школске програме потребно је имати јасну општу и културну политику као оријентир. Пошто тога нема или постоје велика колебања око тога шта су основне националне и културне вредности из прошлости – то ствара велике проблеме и образовној политици Србије.

Како образовни систем може да оствари своје улоге у очувању културне традиције?

Чак и ако би културна и образовна политика Србије јасно дефинисале оквире за израду школских програма који на најбољи начин репрезентују садржаје културне традиције који у највећој мери могу да осигурају преношење културне традиције младим нараштајима у циљу формирања националног и културног идентитета у околностима у којима се они развијају, то још увек не би била гаранција да образовни систем може да оствари своје циљеве у тој области.

Међу условима који се морају обезбедити за успешно остваривање циљева образовања неопходно је да се образовање схвати као један од основних развојних ресурса Србије. Али, то се не сме свести на пукe декларације. Основни показатељ да није реч о флоскули већ о озбиљном

1 Неки најновији предлози за курикуларну реформу наговештавају да би се она могла извести на основу „националног оквира курикулума“ који је настао у оквиру једног веома проблематичног пројекта који је финансирала Европска унија.

државном циљу јесте повећање средстава за побољшање школског простора, набавку савремене опреме и модерних образовних ресурса, за развојне пројекте, за повећање плата запослених у образовању. О томе већ постоје усвојени стратешки документи које власти које су их усвајале треба да реализују.

Само постојање добрих програма само је један од услова за њихово успешно усвајање. За успешно усвајање основних порука тих програма од кључног значаја је *орјанизација целокујној образовној процеса који треба да буде усмерен на остваривање исхода код оних који уче*. И одмах треба рећи да су у том погледу ствари у нашем образовном систему у још горем стању него када су у питању школски програми.

Другим речима, није довољно излагање тим програмима, пука презентација и испорука програма (најчешће у виду традиционалних предавања) него је неопходно применити све оне мере које би се скупним називом могле означити као савремена педагошка теорија и пракса.

Иза тог широког скупног назива стоји читав низ веома конкретних и операционалних чинилаца који ће овде бити само наговештени.

Најпре, реч је о *бојайшим образовним ресурсима* које школа треба да поседује и примењује како би организовала продуктиван процес образовања. Школски уџбеници су традиционални ресурс који стоји на располагању наставницима и он се увелико користи у нашим школама, али уз снажну напомену да уџбеници одражавају школске програме који нису добри (о чему је било речи). Још горе је дидактичко обликовање уџбеника који најчешће пресликавају усвојене школске програме а мало чине да успоставе живу комуникацију уџбеника и оних који из њих уче (тако да уџбеници масовно код ученика изазивају негативне реакције). Осим уџбеника у нашим школама се веома ретко користе образовни ресурси који могу да остваре већу мотивисаност садашњих младих људи и који могу да, самим тим, доведу до значајнијих резултата (исхода) у учењу. Ту спадају многа савремена средства за учење као што су електронски уџбеници, интернет, наставни филмови, филмска обрада неких садржаја (као што се то ради на ТВ каналима History или Discovery или уметнички филмови на многе теме које спадају у културну традицију) дидактички обликовани историјски документи (повеље и декрети са интересантним садржајима) сведочења учесника неких историјских догађаја, описи личних судбина појединаца у великим историјским збивањима, уметнички књижевни текстови из различитих историјских периода, компакт-дискови са видео-инсертима, историјске драме и драмска обрада неких програмских садржаја од стране самих ученика, одабрана и коментарисана ликовна дела (нпр. иконе), богата збирка слика историјских споменика и историјских личности,

осмишљене посете музејима са осмишљеним задацима за саме ученике (увођење у мала истраживања) итд.

Од кључног значаја је *систем образовања и усавршавања наставника* који треба да их оспособи за примену модерних метода наставе и учења. Тај систем би се најсажетије могао означити као *професионализација професије наставника* (циљ који је дефинисан у нашим стратешким документима у области образовања). То је систем који формира специфичну професију наставника која се састоји, најпре, у дубинском познавању програмских садржаја из одређене области (историја, језик, књижевност, ликовна и музичка уметност) али подразумева и специфичне педагошке компетенције које их оспособљавају за ефикасно остваривање комуникације између одабраних садржаја важних за културну традицију и ученика таквих какви су у добу у којем живе. Такви наставници би требало да познају и користе савремене образовне ресурсе, да стављају онога који учи у средиште процеса наставе и учења, да се не задовољавају да презентују програмске садржаје такве какви су него да их усмеравају ка исходима до којих треба доћи на крају процеса учења. Даље, то су наставници који примењују *савремене методе наставе/учења (парципацијативне и активне методе)*, који умеју да подстакну ученике, и примењују методе оцењивања школских постигнућа не као способности репродуковања градива него као процес разумевања смисла градива – смисла за онога који учи, а не за наставника.

Укратко, само теоријски добро осмишљени избор програмских садржаја који су од значаја за очување културне традиције, који се у процесу образовања остварују помоћу савремених образовних ресурса и савременим методама наставе и учења може осигурати остваривање једне од основних мисија националног система образовања – формирање националног и културног идентитета код младих нараштаја.

Иако овај текст можда оставља утисак велике критичности, чак песимизма, образовни систем Србије има довољно ресурса за остваривање тих виталних националних интереса: постоји значајан људски потенцијал (наставници и стручни сарадници) који се уз осмишљени систем сталног стручног усавршавања може оспособити за модернизацију процеса наставе и учења, постоје јасно и конкретно дефинисани стратешки документи који показују пут којим образовање треба да иде у наредном периоду, постоје значајне иновације које су још увек парцијалне и локалне (код неких школа, код већег броја наставника) које треба да прерасту у систем.

Недостаје, међутим, увиђање значаја образовања за развој Србије код политичара који воде земљу, али и целовита образовна политика

која би требало да повеже све реално постојеће позитивне чиниоце развоја образовања у Србији.

ROLE OF EDUCATION SYSTEM IN PRESERVATION OF CULTURAL TRADITION

Ivan Ivić

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Abstract. Beside role of education system in preservation of cultural tradition, this essay, due to nature of the matter, will also relate to role of education system in preservation and development of cultural and national identity.

In every country, education system is one of basic mechanisms for transferring cultural tradition to younger generations and for preservation of cultural identity.

However, there is a strongly raised question whether education system still has those roles in modern age, characterized by mass and huge role of electronic media and great obsession of young people with informatics devices through which mass “international” culture is being spread.

The new context in which the education system should play its roles is becoming more complex if we have in mind that dominant nations are imposing their models of education systems and that there is a tendency of imposing international educational standards (all the way to theories about disappearance of national education systems).

In such a context, small nations must create their education systems very thoughtfully, so that they could preserve their cultural tradition and form cultural identity among young people through those systems.

For fulfilling those roles, education system has important instruments at its disposal.

First, there are *institutional* measures, i.e. forming and strengthening of educational institutions which are mainly dealing with national culture (especially when it comes to higher education).

Central place is taken by *programme* measures, i.e. sufficient presence of content related to national culture (language and literature, art, selected content from national history, including the most important events, historical periods, historical characters who were key contributors to national and cultural identity, etc) in educational programs.

Mere presence of such content is not sufficient, and *systematic measures* for realization of *desired outcome of education related to national and cultural identity* are also needed.

Such measures include: increased funds for education, educational policy which would treat education as an important developmental resource for Serbia and as resource for forming of national and cultural identity, concept of goal-oriented education (use of vast educational resources, training and specialization of teachers who would apply modern methods of teaching/learning, grading system that rewards understanding of content and critical approach, etc.).

Key words: cultural tradition, national and cultural identity, roles of education, educational policy

